

ihrer Eroffnung 1875 / Hrsg. Von R. Wagner. – Munchen: Meschendorfer, 1975. – 427 s; **12.** Kaendl R.F. Geschichte der Deutschen in den Karpathenlandern. – Gotha, 1906-1911. – Bd. 1-3; **13.** Kaluzniacki E. Dokumenta moldawskie i multanskie w archiwum miasta Lwowa. – Lwow, 1878; **14.** Loserth J. Hus und Wiclif. – Wien, 1884; **15.** Nistor I. Die moldauischen Ansprüche auf Pokuien // Archiv für osterreichischen Geschichte. – Wien, 1910. – Bd.1. – S. 1-182; **16.** Norst A. Alma mater Francisko Josefina: Festschritzu deren 25 – jährigen Bestande. Czernowitz, 1900.

УДК 39(477.85)

Василь КУЗИК

**СТИЛІСТИЧНІ ОЗНАКИ РІЗЬБЛЕНИХ ВИРОБІВ
З ДЕРЕВА САКРАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ НА ТЕРИТОРІЇ
БУКОВИНСЬКОЇ ГУЦУЛЬЩИНИ**

Стаття присвячена аналізу стилістичних ознак різьблених сакральних й обрядових предметів буковинської Гуцульщини, які є дуже важливим видом художнього деревообробництва. Значення цих предметів, їх кількість і насичення у побуті залежали від того, що сакральне в житті людини завжди становило особливу сферу, яка мала визначальний вплив на її духовність та середовище.

Ключові слова: художня обробка дерева, буковинська Гуцульщина, сакральне мистецтво.

Васи́лий КУЗЫ́К

**СТИЛИСТИЧЕСКИЕ ПРИЗНАКИ ИЗДЕЛИЙ
ИЗ ДЕРЕВА САКРАЛЬНОГО НАЗНАЧЕНИЯ НА ТЕРРИТОРИИ
БУКОВИНСКОЙ ГУЦУЛЬЩИНЫ**

Статья посвящена анализу стилистических признаков резных сакральных и обрядовых предметов Буковинской Гуцульщины, которые стали очень важным родом художественной деревообработки. Значение этих предметов, их количество и насыщение в быту зависели от того, что сакральное в жизни человека всегда составляло особую сферу, которая имела решающее влияние на ее духовность и среду.

Ключевые слова: художественная обработка дерева, Буковинская Гуцульщина, сакральное искусство.

Vasyl KUZYK

**STYLISTIC PECULIARITIES OF THE SACRAL CARVED
WOODEN OBJECTS ON THE TERRITORY
OF THE BUKOVYNIAN HUTSULSCHYNA**

This article is devoted to the analysis of the stylistic features of carved sacred and ritual objects of the Bukovynian Hutsulschyna, which are the

important kinds of the artistic Woodworking. The value of these items in the everyday life is very important, because the sacred things played the especial role in the life of the people. It had the determining influence on the spiritual world of the people and their environment.

Keywords: decorative wood carving, Bukovinian Hutsulschyna, sacred art.

Розвиток і вдосконалення деревообробних ремесел ґрунтується на нагромадженні творчих досягнень, запровадженні відповідної школи або формуванні художньої традиції регіону.

На Буковині, що перебувала під володінням Австро-Угорщини, в кінці XIX ст. формується гуцульський стиль художньої обробки дерева. Своєрідність його полягає у поєднанні плоского різьблення з тригранно-вїймчастим, з особливою манерою композиційної побудови орнаменту, форм виробів, прийомами виконання, інструментами. Тут виявлені етнографічні особливості, у різьблення вводять інкрустацію баранячим рогом, перламутром, бісером і різнокольоровим деревом. Цю техніку гуцули називають «викладанкою». Застосовується також набивання металевих пластин, дроту, інкрустації фарфоровим і скляним бісером, а також «сухе» або чисте різьблення – «писання». В орнаменті зустрічаються стародавні солярні знаки «кільчасте письмо», характерні для розпису писанок; мотиви природних рослинних форм: «гачки», «ружі» тощо; мотиви неживих предметів – «парканець», «зірки» тощо; частини зооморфного походження – «заячі вушка», які нагадують про стародавність орнаменту та еволюцію його розвитку [8, с. 46-49].

Джерельна та історіографічна база з окресленого виду художньої обробки дерева досить велика, вона охоплює насамперед твори сакрального мистецтва, альбомні видання та літературу. Вивченню художньої деревообробки присвячені дисертаційні дослідження А. Будзана [2], Т. Бушиної [16], М. Домашевського [17], М. Драгана [18], в яких аналізуються різні техніки художньої обробки дерева. Великого значення надається праці М. Станкевича [5], який визначає концептуальні параметри українського художнього дерева XVI – XX ст. Особливої уваги заслуговує праця Д. Гобермана [19], – де автор робить детальний опис гуцульського мистецтва. Вивченню сакральних виробів з дерева присвячені дослідження С. Броньковської [20]. Дослідженню культової архітектури присвячені праці М. Чучка [21].

Разом з тим необхідно зауважити, що предмети церковного інтер'єру досліджені недостатньо повно, чим обумовлюється актуальність подальшого вивчення сакрального мистецтва.

На основі традицій майстри створюють багато нових форм. Гуцульський осередок художньої обробки дерева дав численну групу видатних майстрів – батька Юрія та синів Василя, Миколу і Федора Шкрібляків із с. Яворів, Марка Мегединюка з с. Річки, Василя Девдюка з с. Старий Косів, Петра Гондурака, Василя Якібюка, Івана Семенюка, Івана Луго-

вяка, Федора Дручківа, Миколи Медвідчука та інших. Столярно-різьбярська школа у м. Вижниця на Буковині, що була відкрита 1905 р. і проіснувала 10 років (1905–1915), підготувала близько 100 різьбярів. Це дало змогу розширити масштаби промислу, вдосконалити технологію і прийомі обробки матеріалу. Кожен із майстрів старшого та молодшого покоління вносив у мистецтво щось своє, оригінальне, не виходячи водночас за межі традицій. Інкрустація різнокольоровим бісером (М. Мегединюк), кольоровими породами дерева, бісером, металом, перламутром і поліруванням поверхонь (В. Девдюк) внесли декоративну різноманітність у художні вироби сакрального призначення [12, с. 38-45]. Розвиток цього осередку народної творчості зазнавав різних впливів. Стилю народного мистецтва дотримувались, зокрема, майстри Корпанюки, Тонюки, Кішчуки, Медвідчуки, В. Девдюк, М. Тимків, В. Гуз та інші; творчо засвоюючи традиції та вдосконалюючи технологічні можливості, вони мали значний вплив на інтер'єр буковинської церкви [9, с. 46-49].

Різьблення належить до найдавніших і найвиразніших технік художнього декорування виробів із дерева. З XVI століття воно виступає як окрема галузь. Предмети інтер'єру церкви оздоблювались залежно від виробу плоским, рельєфним, контррельєфним, ажурним та круглим різьбленням. Плоске тригранно-виїмчасте різьблення переважно буває контурне і виїмчасте. Його виконували одним ножом або кількома різцями (долотами). Наприклад, контурним різьбленням «ритуванням» прикрашували у Карпатах в XVII-XIX століттях архітектурні частини, скрині та інші вироби. Кілька паралельних різьблених ліній, або кілька дисонуючих скісних і перехресних жолобків дають своєрідне графічне вирішення площини дошки. Саме так народні гуцульські різьбярі створювали ікони-хрести (XVII-XVIII ст.) [5, с. 480].

Виїмчасте різьблення має вигляд круглих заглиблень, виїмок, які утворюють різномасштабні розети, вібруючі смужки цяток, інші узори. Виїмки різьбили півкруглим долотом переважно на бочечках для напоїв. Сьогодні виїмчасте різьблення майже повністю забуте в Карпатах. Значно складніше тригранно-виїмчасте різьблення, що поширилось на значній території України у XVIII – XIX століттях. Його виконували прямим, скісним, кутнім та півкруглим долотами. Декор, виконаний цією технікою, вирає контрастом світлотіні різьблених граней мотивів, відзначається геометричністю, а іноді й сухістю старанно вирізаних орнаментів на меблях.

Різновидом плоского різьблення є також геометричне різьблення по тонованому тлі із наступним розфарбуванням різьблених візерунків. Виникло в кінці XIX – на початку XX століття в Галичині, очевидно, під впливом міста. Зовні його орнамент подібний до вишивки [1, с. 64]. Найчастіше геометричне різьблення використовується для прикрашання ручних та напрестольних хрестів, аналоїв, свічників, дерев'яної оправы для Євангелії.

Иконостас у м. Вашкiвцi (Вижницький район)

Рельєфне рiзблення буває високе i низьке, має кiлька висотних рiвнiв вiд фону, його виконували багатьма долотами та iншими допомiжними iнструментами. Ця технiка рiзблення одна з найважчих у використаннi, нею користувалися цеховi рiзбляри для оздоблення меблiв (аплiкативнi елементи), при виготовленнi сакральних предметiв: iконок, хрестiв, свiчникiв тощо. Рельєфне рiзблення сьогоднi успiшно застосовують українськi художники, якi працюють над творами декоративної пластики в деревi.

Ажурне рiзблення – найскладнiше за технiкою виконання, вiдзначається рельєфним i ажурним характером мотивiв (так зване «снiцарське» рiзблення), найчастiше застосовуване при виготовленнi iконостасiв. З кiнця XVII столiття iконостаси стають яскравими зразками стилю українського бароко. Посилюється прагнення надати храмам та iконостасам якомога бiльшої величi, емоцiйної та духовної виразностi. У процесi розвитку iконостас у буковинськiй церквi набув надзвичайної духовної й художньої ваги. Вiн ставав центром кожного храму, а до його створення залучалися найкращi майстри.

Ажурне рiзблення особливо культивоване у XVII-XIX столiттях цеховими рiзблярами, якi, виготовляючи передусiм сакральнi предмети, тактовно поєднували з ним плоске, рельєфне i кругле рiзблення, iнкрустацiю, позолоту та розфарбування. В кiнцi 1990-х рокiв ажурне рiзблення знову почало вiдроджуватися завдяки нагальнiй потребi внутрiшнього упорядкування новозбудованих церков [6, с. 349-450].

Майстрам, незважаючи на особливу привабливiсть рiзбленого декору, отриманого рiзноманiтними технiками, цього нерiдко видавалось замало, i вони прикрашали, поряд з рiзбленням, предмети ще й iншими способами, зокрема випалюванням, розписом, iнкрустацiєю тощо. Iнкрустацiя – технiка орнаментального оздоблення виробiв з дерева шматоч-

ками твердих матеріалів (дерева, металу, рогу, слонової кістки, перламутру, бісеру тощо), які вирізають і вкладають у поверхню. Декоративний ефект інкрустованого візерунка ґрунтується на контрастному зіставленні тональних і колірних різнохарактерних матеріалів. У середньовіччі технікою інкрустації українські цехові майстри оздоблювали меблі, коштовний посуд, зброю, інший різноманітний інвентар [1, с. 64]. Інкрустація поширилась серед гуцульських різьбярів у другій половині ХІХ століття. Специфічну інкрустацію кольоровим металом (латунними дротиками) тут називали «жируване» [13, с. 352]. Підвидом інкрустації є «інтарсія» (з італійської перекладається як інкрустація) – мозаїка на дереві. Цією технікою виконують зображення або візерунки зі шматочків кольорового дерева (шпону), які врізають в рівень з поверхнею виробу. Якщо його поверхню вкривають шматками шпону суцільно, то такий технічний підвид називають «маркетрі», ним найчастіше оздоблюють меблі, виготовляють декоративні панно тощо [13, с. 352].

Останнім часом досить поширеним на Буковині стає рельєфне різьблення яке надає виробу реалістичного, об'ємно-пластичного характеру. Зображення розраховане на сприйняття при боковому освітленні, коли пластика вирізьблених форм завдяки світлотіні особливо гарно виявляється у тонових переходах і у місцях з'єднання зображень та фону, де створюється різниця контрастів між випуклістю зображення і рівною поверхнею. Цей вид потребує відповідних інструментів. Інколи використовують також орнаменти із вишивок, килимів, кераміки, в яких виразніше виявлені національні традиції та етнографічні риси, їх переробляють відповідно до техніки виконання й матеріалу. Об'ємне різьблення як художній промисел в Україні концентрується тільки в ХІХ – на початку ХХ ст. у небагатьох районах: на Полтавщині, Лемківщині, Львівщині (Яворів). На Буковині воно поширилося тільки в другій половині ХХ ст. Найбільш характерною рисою різьблених виробів Буковинської Гуцульщини є поєднання їх з інкрустацією металом, яка називалася у гуцулів «жирування». Для цього використовують мідний «мосяжний» дріт і бакфонову бляху (мосяж – сплав 5 % міді, 15 % сурми і 80 % свинцю; бакфон – сплав 20 % нікелю, 40 % міді та 40 % цинку). В прорізані канавки вбивають молоточком дріт або смужки бляхи, потім напилком підрівнюють з фоном, шліфують шліфшкіркою. Бісер зі скла або фарфору старі майстри вставляли в поглиблення на рідкій смолі, а пізніше – без приклеювання. Виймки робили дещо меншими від діаметра бісеру й вставляли його з деяким зусиллям [2, с. 88].

Різьбленням прикрашалися одвірки, сволюки, карнизи дерев'яних споруд, дерев'яні предмети господарського вжитку, меблі та хатне обладнання, скрині, дерев'яний посуд, знаряддя праці та зброя, військово спорядження. Дуже високої декоративної досконалості сягає різьблення церковних іконостасів та інших предметів культового призначення – ручні та напрестольні хрести, патериці, свічники, аналої, кіоти, та ін. [10, с. 133-136].

Дерево є нетривким матеріалом, і тому стародавніх виробів з нього збереглося мало. В основному це вироби церковного вжитку – ручні хрести, прикрашені плоскою та рельєфною різьбою, або різьблені ікони. У XVII – XVIII ст. під впливом стилів ренесансу, бароко і рококо широкого розвитку набуває високорельєфна й ажурна різьба іконостасів [10, с. 133-136].

У виробах чимало художників звертаються до сюжету ілюстративного, розповідного, зображуються біблійні сцени, використовуючи при цьому прийоми й естетику народного різьблення: перебільшення пропорцій, введення кольорових деталей інтарсії для світлотіньового рельєфу, поєднання підкреслено декоративного з психологічним вирішенням [3, с. 18].

У XVII–XVIII ст. в Україні розвивалася кругла скульптура як культового, так і побутового призначення – фігури святих, розп'яття. Топографія різьблених композицій та орнаментів аналогічна розміщенню на деталях профілювання. Контурне плоске різьблення застосовано: на церковних порталах, галереях, карнизах емпори, віконному обрамленні, арках вирізах, порталах і карнизах дзвіниць. Виймчастим різьбленням оздоблені: портали, галерея, карнизи емпори та яруси, віконні обрамлення, арки-вирізи церков; на дзвіницях – портали, карнизи голосників. Композиційні елементи плоского контурного та виїмчастого різьблення, які переважно розміщені на порталах, становлять різноманітні хрести, лукоподібний виріз, розети [3, с. 18].

На Буковині переважало «плоске геометричне різьблення», воно зберегло мотиви дуже давнього народного орнаменту [15, с. 192]. Сакральні й обрядові предмети є дуже важливим родом художнього деревообробництва із широким розгалуженням типологічних груп, підгруп і типів. Значення цих предметів, їх кількість і насичення у побуті залежали від того, що сакральне в житті людини завжди становило особливу сферу, яка мала визначальний вплив на її духовність та середовище.

Типологія культових і обрядових предметів у дереві і їх функціонування в Україні ґрунтується на основних типологічних групах виробів: різьблені ікони, різьблені церковні патериці й хрести (ручні, напрестольні, виносні запрестольні), намогильні і придорожні хрести, свічники, аналої, скарбнички, кіоти тощо [12, с. 9-13].

Свічник (музей Вижницького коледжу прикладного мистецтва ім. В. Ю. Шкрібляка)

Ікони – орнаментально-знакові та фігурно-сюжетні зображення на дошці технікою плоского та рельєфного різьблення. Розрізняють функціональні типи: церковні, хатні та маленькі похідні іконки. Унікальні дерев'яні ікони-хрести, різьблені жолобкуватим контуром, виявив у кінці XIX століття Володимир Шухевич на Гуцульщині. Він зібрав невелику колекцію цих пам'яток (дев'ять творів) та опублікував короткі відомості (з двома графічними малюнками) про «образи з пізньої доби» [13, с. 352]. На основі усних повідомлень дослідник відніс їх до перших хатніх образів, котрі були попередниками пізніших мальованих на дошках і склі, та датувалися (судячи з особливостей обробки і стану деревини) XVII століттям. Ще кілька згадок про різьблені ікони-хрести є у працях першої половини XX ст. та сучасних мистецтвознавчих виданнях [6, с. 338], однак ніхто з авторів серйозно й ретельно їх так і не вивчав. А тим часом різьблені ікони-хрести постають перед вченими з низкою нерозв'язаних питань щодо їх генези, функціонування, поширення, датування, семантики і порівнянь з іншими творами, що мають елементи і мотиви різьблених хрестографем. Основним зображальним мотивом на іконах, а точніше їх темою, виступає хрест у поєднанні з кількома іншими геометричними елементами давнього різьблення: кружечки, трикутники, коса сітка (так зване «кільчате письмо»), чотирикутні зірки тощо. Хрест тут як центральний і домінуючий за величиною мотив композиції виступає у кількох відмінах: чотирикінцевий (грецький), шестикінцевий з двома поперечками, семи- і восьмикінцевий з трьома поперечками та трикутними означеннями Голгофи при основі. Техніка різьблення контурна (гравіювання) – відзначається рівномірними жолобкуватими заглибленнями, які нанесені на кожній дошці лише одним різцем. Ширина різьблених контурних ліній – два-три міліметри, що цілком достатньо для графічного виявлення композиції ікони-хреста [5, с. 480].

Процесійний хрест
із с. Міліве
(Вижницький район)

На наш погляд, велике різноманіття архетипів, типів і варіантів хрестів – це стійка місцева традиція, яка, очевидно, пов'язана з язичницькими оберегами. Богослужбові хрести (літургійні) є трьох різновидів (типологічних підгруп) – це за-престольні процесійні (виносні) хрести, на-престольні хрести з підставками, ручні різьблені хрести – найбільша типологічна підгрупа, налічує дев'ять типів. Ручні хрести призначаються для церковного вжитку. Вони можуть лежати на престолі, стояти закріплені у підставках або пере-

бувати в руках священика під час богослужіння. Найуживанішим матеріалом для виготовлення хрестів була липа, іноді трапляються хрести з груші, явора. Хрести рідко виготовляють з одного шматка дерева. Стрижень і ручка переважно одностайні, тоді як рамена поперечок з'єднані за допомогою кілочків та клею. Для забезпечення хрестів від можливих ушкоджень іноді вставляли їх у металеві оправки. Темою пластичного декору хрестів є іконографічний репертуар, який займає повністю площину хреста або найважливішу його частину (середнє перехрестя і середню частину стрижня). Стилістично та іконографічно ручні хрести північної Буковини майже не відрізняються від аналогічних творів Гуцульщини. З кінця XIX орнаментака ручних хрестів змінюється, усе менше уваги майстри приділяють фігуративним зображенням і все більше вироби оздоблюють плоским різьбленням та інкрустацією бісером, кольоровим деревом і перламутром, що надавало їм особливої ювелірної привабливості. Серед сучасних народних майстрів відзначаються ручні хрести Дмитра Федоровича Шкрібляка, виконані в техніці традиційного глибокого різьблення із застосуванням інкрустації [5, с. 480].

Напрестольні хрести мають певну подібність до ручних через їх збільшення і додавання підставки, іноді цю підгрупу хрестів називають вівтарними. Напрестольні хрести з ажурним різьбленням, позолотою і малярськими клеймами майже аналогічні до процесійних хрестів і характерні піднесеною урочистістю багатого декору та реалістично мальованих іконографічних сюжетів Розп'яття і Богоявлення. Очевидно, цей символічний тип появився у XVIII столітті під впливом бароко і був популярним протягом наступного століття. Зразками таких хрестів є твори з церкви Івана Предтечі с. Виженка Вижицького району 1874 року, з церкви Різдва Пресвятої Богородиці Іванківці Кіцманського району 1836 року та інші. Про подібність деяких напрестольних хрестів із ручними уже згадувалося. Останній стилістично пов'язаний із творами новітньої традиції гуцульського деревообробництва, в яких стилістично виступають плоске геометричне різьблення та інкрустація кольоровим деревом, металом, перламутром і бісером. З одного боку, такі вироби церковного облаштування містять давні хрещаті та інші символи, з другого – спираються на нові засоби художньої виразності, які надають їм особливої колористичної гармонії і шляхетності [5, с. 480]. Відомі також різьблені прецесійні або запрестольні утворюють окрему типологічну групу літургійних хрестів. Їх виготовляли водночас з іконостасом та рештою церковного обладнання, тому вони, здебільшого, складають єдиний ансамбль з церковним інтер'єром. До виносних хрестів наближаються патериці – за функціональними і художніми особливостями. Патериця – довга палиця із символічним завершенням (знаком сонця, місяця або іконою) в оточенні ссайва. Виготовляли патериці переважно з кольорового металу але й траплялося чимало дерев'яних. Патериці Буковинської Гуцульщини першої половини XX століття виконані зі значною мірою лаконізму, разом з тим

Ікона (музей Вижницького коледжу прикладного мистецтва ім. В. Ю. Шкрібляка)

вони стилістично поєднані з процесійними, настінними, напрестольними і ручними хрестами.

До сакральних виробів з дерева також відносять виносні ікони, які вміщують у спеціальну дерев'яну коробку – божницю, яка прикрашена різьбленням та позолотою. Водночас із мальованими професійними іконами виготовляли й рельєфні, які становили пластичну цілісність з кивотом.

Різьбою також прикрашають престол, який розміщений посередині церковного вівтаря, на престолі центральне місце займає кивот або дарохранильниця, виготовлена у формі церковниці. Дарохранильницю виготовляли з кольорового металу або дерева.

Для освітлення церков здавна запалюють велику кількість свічок,

а для їх безпечного горіння використовують різні свічники, передовсім, дерев'яні, прикрашені різьбою. Їх поділяють на свічники переносні, ставники, трійці, багато свічники і понікадила. Свічники використовувалися як у церквах, так зустрічалися й у хатах. Відомі великі точені свічники на підлогу (ставники), прикрашені точеними частинами, профілюванням та різьбленням. Малі переносні свічники – на одну свічку, три свічки (трійці), рідше п'ять свічок. На Гуцульщині «трійці» пишно прикрашали рельєфним і ажурним декором [1, с. 64].

Аналой – високий столик з похилою світільничкою, розміщується у передній частині лави, поруч з тетраподом, або у вівтарі з лівого боку від престолу, призначається для літургійних книг. Іноді на аналої кладуть хрест, ікони для поклоніння. Найпростіша конструкція аналоя нагадує свічник. Стрижень у нижній частині має для стійкості круглу або багатокутну підставку, в горішній частині кріпиться похило дошка-стільничка із запобіжною «закрайкою» для утримання священних предметів. Стільничку оздоблюють рельєфною різьбою.

Вирішення інтер'єру церкви на території Буковинської Гуцульщини має свої особливості: характерні для влаштування є іконостаси, прикрашені різними, фільонками, різьбленими елементами царських воріт, у яких домінує мотив виноградної лози.

Внаслідок тривалої атеїстичної боротьби за часів радянського тоталітаризму нині повністю втрачена вікова традиція виготовлення більшо-

сті літургійних і церковних предметів, що становили важливу ділянку українського цехового і народного мистецтва. За складну справу проектування і створення предметів церковного обладнання з дерева взялися мистецькі навчальні заклади Вижиці, Чернівців, Косова.

Джерела та література: 1. Андріюк П. А. Гуцульська різьба та інкрустація. – Косів: Писаний камінь. – 1998. – 64 с. 2. Будзан А. Ф. Різьба по дереву в західних областях України. – К., 1960. – 88 с. 3. Болюк О.М. Профілювання та різьблення у художній системі оздоблення дерев'яної сакральної архітектури Українських Карпат XVII – початку XX ст.. Автореф. дис. канд. мистецтвознав.: Львів. акад. мистецтв. – Л., 2000. – 18 с. 4. Родина Шкрібляків. Альбом / Упор. Р.В. Захарчук-Чугай. – Львів, 1998. – С. 7-10. 5. Станкевич М. Є. Українське художнє дерево XVI-XX ст. – К., 1995. – 480 с. 6. Моздир М. І. Федорук О. К. Різьбярство і народна скульптура / / Поділля. – К., 1994. – С. 439-450. 7. Тимків Б. М., Квас К. М. Виготовлення художніх виробів з дерева. – Л.: Світ, 1995. – С. 46-49. 8. Там само. – С. 46-49. 9. Шухевич В. Гуцульщина. Перша і друга частини. Репринтне видання. – Верховина: Журнал «Гуцульщина», 1997. – 352 с. 10. Українська етнологія: Навч. посібник / За ред. В. Борисенко. – К.: Либідь, 2007. – С. 134-136. 11. Хохол Ю. Ф. Резьба по дереву в горних районах Черновицкой и Станиславской областей УССР // Советская этнография. – 1953. – № 2. – С. 38-45. 12. Хрест в українському мистецтві: каталог виставки / В ред. М. Станкевича. – Львів, 1996. – С. 9-13. 13. Шухевич В. Гуцульщина. Перша і друга частини. Репретне видання. – Верховина: Журнал «Гуцульщина», 1997. – 352 с. 14. Мозир М. І. Різьбярство // Гуцульщина. – К.: Наукова думка, 1987. – С. 388. 15. Юрченко І. А. Візуальні й морфологічні закономірності орнаменту гуцульської різьби та їх використання в сучасній мистецько-освітній практиці: дис. канд. мистецтвознавства / Львівська національна академія мистецтв. – Львів., 2007. – 192 с. 16. Бушина Т. І. Декоративно-прикладне мистецтво Радянської Буковини. – К.: Мистецтво, 1986. – С. 73-103. 17. Домашевський М. Мистецьке різьблення по дереву // Історія Гуцульщини. – Чикаго-Львів, 1995. – Т.1. – С. 286 – 288. 18. Драган М. Українська декоративна різьба. – К., 1970. – 345 с. 19. Goberman Д. Гуцульщина – край искусства. – М. Л.: Искусство, 1980. – 92 с. 20. Броньковська С. До генезису гуцульських нагрудних хрестів // Українська хрестологія. – Львів, 1997. – С. 31 – 36. 21. Православні культові споруди Буковини: Дерев'яні церкви та дзвіниці середини XIV – початку XX століть. – Чернівці: Букрек, 2011. – 188 с.

УДК 393(477.85)

Божена КУЗЬМІНСЬКА

«ХОДЯЧІ МЕРЦІ» В СУЧАСНИХ ВІРУВАННЯХ ОПІЛЯН

Демонологія відіграла важливу роль у формуванні самосвідомості наших предків. У статті простежується рівень впливу «нижчої» міфології на світогляд сучасних людей, розглядаємо лише окремий вид демонологічних персонажів – «ходячі мерці».

Ключові слова: «ходячі мерці», Опілля, демонологія, міфологія.